Масса а мехкашкара пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIайн обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советен Министрийн Советен орган («СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

№ 47 (5137). ШИНАР, 18 апрель, 1972 шу. 2 кеп. *Газет арадувл 1923 шера дени*

Советски Союза къахьегамхой! Хьинаре къовсам лоаттабе КПСС XXIV съезда исторически решенеш кхоачашъяра тIехьа! Пхе шера плана заданеш толамца кхоачашъяра тIехьарча социалистически яхье керда коталонаш яхарца белгалдоаккхаргда вай СССР хьаяь 50 шу дизар!

(1972 шера 1 Майна долча КПСС ЦК тIахьехамашкара).

1972 шера 1-ча МАЙНА ДОЛА КПСС ЦК ТIАХЬЕХАМАШ

1. Дакъала хилда 1 Май — империализмана духьал, машера, демократена, социализмана тIехьа леттабеча къовсаме къахьегамхой дунен халкъашта юкъерча барт-цхьаьгIон Ди!

2. Масса а мехкара пролетареш, вlашагlкхета!

3. Дакъала хийла марксизм-ленинизм — массаза а дийна бола интернациональни кьекам, империализмана духьал, социализми коммунизми котъяккхара тIехьа деррига мехкий къахьегамхоша леттабеча къовсама Байракх!

4. Дакъала хийла Советски Социалистически Республикий Союз — сийлахь бокха социалистически Даьймохк, вежарий долча халкъий дуккхачо къамех латта йохаргlоаца содружество, пролетарски интернационализма принципаш шийна чулацар!

5. БIаьшерашка хийла Владимир Ильич Ленина цIи а гIулакх а!

6. Коммунисташ! КПСС XXIV-ча съезда решенеш кхоачашъяра тIехьа деррига халкъе леттабеча къовсама хьалха хила, нах вlашагlтохачел царна кхетам лучел хьинар дагахь хилва!

7. Советски Союза къахьегамхой! Хьинаре къовсам леттабе КПСС XXIV-ча съезда исторически решенеш кхоачашъяра тIехьа! Пхе шера плана заданеш толамца кхоачашъяра тIехьарча социалистически яхье керда коталонаш яхарца белгалдоаккхаргда вай СССР хьаяь 50 шу дизар!

8. Сийле хийла коммунизм хьалъеш долчача вайнах декхачо советски халкъе!

9. Дакъала хийла Советий мехка турпала болхлой класс — коммунизм хьаяьеча керттера низ!

10. Дакъала хийла коммунизм хьинаре хьалъеш бахкла сий дола колхозни ахаркой!

11. Дакъала хийла коммунизм хьинаре хьалъеш йоаккхе советски халкъе интеллигенци!

12. Дакъала хийла болхлой классий колхозни ахаркой цхьоагIо! ЧIоагIлойла советски общества йохаргIоаца идейно-политически цхьоагIо!

13. Массаза [illegible] а ахалда, тоа а лувда СССР халкъий вежаргдоаца бовзарашка дола доттагIал—КПСС ленински къомий политикана сийлахь-докхха кераглдьинар!

14. Дакъала хийла Советски Союза Коммунистически парте — болхлой классий деррига къахьегамхой денал дола авангард, коммунизма тIехьа леттабеча къовсама советски халкъа бIаьна а из вlашагlтохар а!

15. Дакъала хийла партий халкъий йохаргIоаца хийсаьбоахка цхьоагIо!

16. Дакъала хийла къахьегамхой депутатий Советаш — ТIоала бехьенца йола халкъа органаш! ДагIа а йоагIийла, чIоагI а лойла социалистически демократи, кхиалуда пачхьалкхенна дола дечара къахьегамхой денал!

17. Дакъала хийла советски профсоюзаш — дола дарен бокхам лелабаран школа, коммунизма школа!

18. Дакъала хийла Ленински комсомол—Коммунистически парте тешаме гIончей резерв, коммунизм хьалъеча кьонача мехка хьалхалатта ступа!

19. Советски кагийнахи мехкарий! ТIагIертта Iемабе марксизма-ленинизма сийлахь — бокха революционни хьехам, Iилма, техника, культура лакхаленаш! КПСС XXIV-ча съезда решенеш толамца кхоачашъяра тIехьа леттабеча къовсаме хьалхарча мугIарашка хила!

20. Дакъала хийла коммунистически общества хьинаре хьалъеш боахка советски кхаллнах!

21. Советски тIемахой! ТIама а политически а кийчлуча керда толамаш даха, фийла а меллагIа агрессии юкъатохара ма-ваза кийча а хила!

Дакъала хилда Советски Союза турпала Гераждаре Низам!

22. Советски Союза къахьегамхой! Пятилетка кертттера декхар — социалистически эканомика чIоаггIа лакхъяра керда тIа халкъа вахара хьал дикка лакхаяр — толамца кхоачашдара тешам вай вовш юхе ца дош къахьегарца ба!

Деррига низаш бахкам культураш лакхьяра парте XXIV-ча съезда белгалъяьха планаш кхоачашъяра тIабахийта!

23. Сийле хийла къахьегамца коммунистически гIулакх кхоара хьоккам луча социалистически яхье хьалхалаттарий производства новаторий!

24. Промышленноста болхлой! Мохка индустриальни низ дIахза а дегIабоалабарех чIоагIбарех хьакъахьара КПСС XXIV-ча съезда решенеш кхоачашъяра тIехьа къовсам лоаттабе! ТIагIертта лакхбе технически бараме производства эффективности!

25. Промышленноста болхлой! ДуккагIа аралаца халкъа зама тоаерам, кердалха цар ассортимент, тоаа цар дикал, лакхде царга дIадоаар! БеззагIа торкам бо советски нахьа хьашташ!

26. ГIишлош и болхлой! Керда объекташ сихагIа хьалъеяхара тIехьа къовсам леттабе, гIишлошка дIадоаар лакха, цар дикал лакхье!

27. Транспорти бувзамен болхлой! ДегIа а йоалое, эргаьхьа тоа а е транспорти бувзамен средстваш! Халкъа бахама гIулакх дегга мелегга тоада, дикагIа кхоачашде советски нахьа хьашташ!

28. Промышленности юрта бахамен болхлой! Колхозийн совхозийн материально-технически база чIоагIбе! Юртбахама производствана электрификаци, комплексни механизаци, химизаци яр, латтана мелиораци алга сихде!

29. Юрта къахьегамхой! Тоаде латтах, техникех, къахьегама а материальни а ресурсех пайда эцара! Ерригача юртбахама культурий хьувлаьаки хьайбий продуктивности лакхье, дукхагIа аккха продукци, лакхде цунга дIадоаар!

30. Колхозхой, совхозий болхлой! Хургбоача хьувлаьаккхар дола, бIаьстай-кхаьмара бахкаш дикагIа ду!

31. Торгаьле, общественни кхачан, бытам коммунальни бахамен болхлой! Советски наха гIулакх дара культура лакхье, дикагIа а дикагIа а кхоачашде цар хьашташ!

32. Советски Союза къахьегамхой! Къахьегамца коммунистически гIулакх хилара тIехь къовсам леттабе! ЧIоагIъе дисциплинеи организованности! Сий дош кера а да, деба а зулавре рузнъе!

33. Халкъа бахама болхлой! ТIагIертта кхарчара экономически знанеш, бахкам лелабарен дола кхерен вай хамара методаш! ШерагIа производствана юкъалоалада къахьегам Iилмаца вlаштIехьбоаккхийга, дикагIйола опыт, Iилманни техникенен эгтара кердагIа кераглдьинараш!

34. Советски Союза къахьегамхой! Хадонза лакхъе къахьегама вахарле! Эгтара мIазигагIа къахьегамен материальни рузнъеш дIа а дехийташ пачхьалкхен планаш кхоачашъяра тIехь къовсам леттабе, цIенхашта лакхе рузнъен экономеа режим, хIама хьадеш пайда эца бахка хано хIара минуташ!

35. Советски Iилмахой, конструктораш, инженераш, техникаш, изобретатеш, рационализатораш! Iилма-технически прогресс сихъяра тIехь къовсам леттабе! Мелагга чIоагIбе Iилма производствацара бувзам! СихагIа халкъа бахама юкъеяхийта Iилманен техникенен кераглдьинар эгтара кардагIа дараш!

36. Литературий искусстви деятелаш, культура болхлой! Советски искусство партийности халкъалаш байракх лакха лаьце дIахахьа, деррига низаш хоарачи дIала коммунизм хьалъерашта кхетам балара!

37. Просвещене болхлой! Эргайбахам тоае халкъа образовани, лакха квалификаци йола специалисташ кийчбалга, тоаде дешa бегIача кагирхешта коммунистически кхетам белара гIулакх!

38. Уналцlене лораяран физически культуран болхлой! Тоаде бахача наха дош дола медицински гIулакх! Советски наьха хIара дийнахьарча вахара шерагIа юкъахахьа физически культура!

39. Пионераш дешархой! ЧIоагIIа дукха эза советски Даьхе, дика деша, къахьеган бовза! Ленина гIулакх бахьан, коммунизм бахьан хьинаре къовсамхой хила кийча!

40. Вежарашка маршал да коммунистически болхлойн партешна — болхлой классий деррига къахьегамхойн денал долча марксистско-ленински авангардага, империализмана духьал, машаре, демократена, къаман шоай лаlамо хилара, социализмана тIехьа бовча бехарг бецача къовсамхошна!

41. Марксизма - ленинизман пролетарски интернационализман ларда тIа чIоагIлойла деррига дунен тIарча коммунистий цхьоагIон кхетабалари!

42. Вежарашка маршал да социалистически мехкий халкъашна! ДагIа а йоагIийла, чIоагI—а лойла социализма дунен система—дунен халкъашта юкъерча болхлой класса исторически карагIдьинар, империализмана духьалерча къовсама керттера низ, машарен социальни прогресс чIоагIъяр!

43. Социалистически мехкий къахьегамхой! Къовсам леттабе доттагIалли цхьоагIон чIоагIъяра тIехьа, вежарех вlашши дола гIулакхаш дIайя а дегIадоалабара тIехьа! Социализми масттагIоно дукъалдахарий хьакъехье фийле хилалаш!

Лакхагlа вай социалистически интернационализма байракх!

44. Деррига мехкий къахьегамхой! Империализма агрессивни политикана духьал, машар, демократи, къаман шоай лаlамо хилар, социализм бахьан къовсам леттабе!

45. Вежарашка маршал да капиталистически мехкий болхлой классага — монополистически капиталана духьал, къахьегамхой политически социально-экономически бокъонаш бахьан, социалистически идеалаш котъяхара тIехь ше яле ца ои къовсам леттабечунга!

Дакъала хийла дунен халкъашта юкъера болхлой класс — вай хамара эгтара хьалха латта революционни класс!

46. ДIайха маршал да империализма Iеткъама бовргалашка тIера Iедалхача, империализмана неоколониализмана духьал, шоай лаlамо хилар чIоагIдара тIехьа, социальни дегIахара прогрессивни наьхье тIехьа къовсам леттабеча [illegible]!

47. ДIайха маршал да империализмаи реакцеи духьал, къаман кертамукъен шоай лаlамо хилара тIехьа къовсам леттабеча Латински Америка наравагIен мехкий халкъашна!

48. ЧIоагIлойла революционни низий — социализма дунен система, дунен халкъашта юкъерча болхлой болама, халкъашта къаман хьокъехьан социальни мукъадахара тIехьа къовсам леттабарий низ бала цхьоагIо!

49. Вежарашка маршал да капиталистически колониальни лаьла духьал, халкъий кертамукъе хилара тIехьа, социализма бахьан къонахчал-доаш къовсам леттабеча наьхста боахкачеи фашистски Iеэп тIалеатгадачеи махкага!

50. Вежарашка дIайха маршал да турпалча Вьетнама халкъаги цун денал долча авангардага — Вьетнама къахьегамлой Партега, американски империализмана духьал, шоай мехкаш кертамукъен шоай лаlамо хилара тIехьа майра къовсам леттабеча Лаоси Камбоджаи къонахчал долча патриоташна!

51. Дунен халкъаш! Америка ВIашагIхийттача Штаташка хьадда хьадиха ДРВ территорена бомбаш еттила, гера деттилга, Индокитаера вараерски тIом хьем боцаш сацабер, США-и цар сателлитийн деррига эскараш дисза а дуэцилга йоацаш а Къулбехьен Вьетнамера, Лаосера, Камбоджера ардахар!

52. Дунен халкъаш! IаьрбийI халкъашца леттабеча майрахан къовсамцара барт-цхьоагIо чIоагIъе, ГIоргаре Малхбоале да Израила агресси соцаер, дIалайцача IаьрбийI территореш тIера израильски эскар араданнхар хьадеха!

53. IаьрбийI мехкий халкъаш! Империализман реакцеи духьал леттабеча къовсаме деррига революционни, къамий демократически низий цхьоагIон кхетадалари чIоагIде!

Дакъала а хилда, чIоагIа а лувда Советски Союзи IаьрбийI мехкийн халкъашта юкъера доттагIал!

54. Европе мехкий халкъаш! Европе пачхьалкхашка тIехь машар, кхерамзал, лаьцамо цхьаьна леладу гIулакхаш хилара район хилара тIехьа къовсам леттабе!

Реакцеи реваншизма — дунен халкъашта юкъера машарен мостагIа бараш духьал доаккха дуккха гучадаха!

55. Дунен халкъаш! Ядерни химически герий деррига тайпаш ца могийтилга хьадеха! Массане а деррига гера дIадаккхара тIехьа, дунен халкъашта юкъера кхерамзал чIоагIъяра тIехьа къовсам леттабе!

56. Дакъала хийла Советски Союза арахьара лениниски политика — халкъий машарен доттагIален, империализмана, реакцена, тIема духьал къовсам леттабу деррига низаш кхетадара политика!

57. ЧIоагI а лойла тоа а лойла вай сийлахь - бокха советски Даьхе — машарен социализман мехкий чIоагIала!

58. Марксизма-ленинизма байракх кIал, Коммунистически парте хьалхлоаца дIакъахьегамаш гIо ленински кхоаччал коммунизма котаменга!

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитет

ДИКА ЧАКХДАЬККХАР КОММУНИСТИЧЕСКИ СУББОТНИК

БАРТТАЙНАЧА КОЛЛЕКТИВЕ

Ерригсоюзайн коммунистически субботника 15-ча апреле Iуйрийна ворхI сахьат доалача хана коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеча Грозненски ремонтно-механически заводе кхаьчар берригa болхлой, гIулакхера нах, шира хьалха болх беш хинна пенсионераш, Грозненски мехкдаьтта института промыслови факультета студенташ, завода коллективо шефал леладеча Грозненски гарнизона бIухой. Вай мехкарча Союзан республикай ЦIеча байракхашца хозъаь я бахка тIа хьалха латтарий портреташ кьалтеха доахка аллея. Локхаш оркестр а йолаш безаме тIаэц коммунистически субботнике дакъа лаца боагIараш. Цар сийдеш аллея кийбенна шин мугIарагIа дIаьтта латт заводе коллективо шефал деча № 32 йолча школа пионераш.

Iуйрийна бархIлагIчоа ах сахьат доалача хана коммунистически субботника хетаь митинг хьаела завода партийни организаце секретара Корнев Виктор Кирилловича. Ше лоаца къамьал деш цо аьлар: «Хоаш ма хиллара массоза коммунистически субботникаш доле денош бехкалдоах вовх деношкарчул дика-гIа толамаш дахарца, цудухьа завода хулгалхой, партийни профсоюзни организацеш дог тийша я тахан завода болхлоша, вай заводе баьхкача берригача хьалхашаш, пенсионераша хьинаре къахьегаргхиларах».

Коммунистически субботникаш мел бокхха лоархIам болаш да дийцар хьалха механо-сборочни цеха слесарь хиннача хIанз пенсионер волча Толкачев Федор Кирилловича. Грознефтяная ихачара Стари промысланка кхаччалца бода машенникь булача даьна бахкев 80 процент балхаш коммунистически субботнике дакъе лоацаш хиннарашна чакхдаьхад яхаш дагалувц цо дIадаха шераш. 15-ча апреле дIакхаьа ца хиннача тайпара хьакар айденна къахьегара тIахьийхар цо берригa болхлой. Заводе комсомольцашта кагирхоштан хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдергхиларах тешам а луш къамаьл дир комсомольца, котельно-сварочни цеха мастера Осмаев Амика.

Митинг чакхъьяннача тIехьагIа завода ерригача цехий коллективаша шоай болх дIаболабир. Завода управлене инженерно-технически болхлой, гIулакхера нах, Грозненски гарнизона бIухой, студенташ бар завода ков, пуния гонахьара моттигаш цIенъеш, гаьнашта кIир тохеш, оборудованена басараш хьоккаш. Цу дийнахь коммунистически субботнике дакъа лоацаш вар заводa берригa 722 саг, царех 26 саг пенсионер, бIаь студент. Грозненски гарнизонера 64 бIухо. Цу дийнахь арахийшар итт эзар сомгIа сома маьха продукци, — йоах завода партийни организаце секретара В. К. Корнева. Цу даькъе арахийца продукци малагIа я аьнна хаьттачa цо аьлар: «кхоъ ах эзар сома маьха запасни оатхалаш арахийцар, мехкдаьтта оборудованена эша инструменташи приспособленеши — 4 эзар сома маьха, 2,5 эзар сома маьхера мехкдаьтта оборудованена ремонт йир. Цу дийнахь болхлоша даьккха ши эзар гарга сом влапи пятилетка фонда юкъе хьорга оаха».

Механически цех. МугIарагIа лаьттача станокаш тIа болх беш ба токараш, станочникаш, фрезеровщикаш. Чертежашка а хьежаш мехкдаьтта оборудованена эша цилиндраш кийчъеш ба укх тIеххьарча иттех шера завода болхлошта юкъе хьалха латта сверловщик Иваненко Александр Васильевичи токарь Багашев Аьмада Увайси. ХIара сменагIа кхъера лаьрхIача шин норма кхоачаш а еш хIандалехьа укх шера хьадзарча ях шера задани кхоачашъяьй Александр Васильевича. ХIаьта коммунистически субботник хулача дийнахь шин сменни норма 220 процентал чухдаьха йоацаш кхоачашъе дош деннадар цо. Из толамца кхоачаш а дир.

ДIакха пятилетка шин шерех ах шерех кхоачашъяьча токарга Багашев Увайсага хьаттар оаха коммунистически субботник долча дийнахь цо де лерхIар фуд аьнна. Цу хаттара жоп а луш цо аьлар: «Дийнахьара кхо норма кхоачашъе лаьрхIад аз», из са вlаштIехьа а дарга, хIана аьнча хьалхагIс а тадинарча денна хийчо аьй аз, пхьа минут балда ха зехьа йолергьаш. ХIара сменагIа цаI-ах-шинъ норма кхоачашъеш къахьийгар цу дийнахь завода итташ болча кхьча болхлоша а. Царех ба котельщикаш ни. Зиниев, Осипов, токарь Глухов, кхи дукхахбараш.

Б. КОСТОЕВ.

СУРТА ТIА: хьае езача оатхалий чертежашка хьожаш ба сверловщик А. Иваненкои токарь У. Багашеви.

И ПЛИЕВА сурт.

РЕСПУБЛИКА КХАШКА

ЛОАРХIАМЕ ДЕНОШ

Денгара денга шорлуш латт кхашкара балхаш. БIаьстан юххе юа культураш дIа а йийка хIанз шекара свекла гидуаргаш дIаюош боалх механизатораш.

ИтталагIча апреле 38 эзар гектара тIа дIайийра республике бIаьсти юа культураш. ДIае езачарех пхелагIа дакъа да из. ХIаьта Грозненски района къахьегамхоша укх бIаьсти дIае езаш хиначарех кхоалагIа доле дакъа дIайийнай.

Лакхача темпашца дIаюош латт шекара свекла Шалий, Гудермески районий боахамашкарча механизатораша. Цу районий колхозашеи совхозашеи кхо эзар гектара тIа дIайийнай шекара свекла. ПланагIа дIае езаш хиначох 34 процент я из.

Республике гIоалла хукха хIанз ца ушаш эзар гектара тIа дIайийнай гидуаргаш. Эгтара дикагIа чакхбаьккхаб из болх Гудермески района механизатораша. 635 гектара тIа дIайийнай цар гидуаргаш, е планагIа хIаш эшаш хиначарех 35 процент.

ДIаде дезаш хиначох кхоалагIа дакъа дIадийнад республике бьшадараш а. Дика вlаштIехьдаьха чакхдоах бьшадараш дIадера бахкам Сунженски района боахамашка. ПланагIа 2312 гектара тIа дIаде дезача хIанзале 1034 гектара тIа дIадийнад цу районе бьшадараш.

Дукха ха ялалехьа хьажиIаш хIае йолаесьа республика кхашка. Из культура дIаюоргIоалла кхаш дика шерденнад укх шера. ХIанз республика механизаторашка деррига а къалаш да дIаюош йола культураш дикал лакха йолаш лоацалча хана дIаера. Эшар фуд? Къахьегама оасарле лакхъяр.

1972 шера 10 апреле республика колхозашкеи совхозашкеи бIаьсти юа культураш дIаерах йола.

СВОДКА
(плани проценташца)

Районаш	БIаьсти юа культураш	Гидуаргаш	Шекара свекла
Ачхой - Мартана	25	—	5
Грозненски	31	4	19
Гудермески	21	36	58
МалгIабика	10	—	—
Надтеречни	18	6	
Наьсаре	6		
Наурски	21		
Ножай - Юрта	11	23	
Сунженски	19		
Урус - Мартана	19		12
Шаьле	24	9	43
Шелковской	10		
г. Грозный	26		
Республике гIоалла	20	6	34
ДIадахача шера 12 апреле дехьа хинар	26	14	23

IДАЬХЕН РУЗКЪА ДЕБАДАРА

Мехкдаьттахой городерча МалгIабеккерча, ерригача районерча къахьегамхоша дика кийчо яьр Ерригсоюзни коммунистически субботника. Цу дийнахь цаI сакъа берригa мехкдаьттахой, бурувдеттараш, гIишлошъераш, техногаш, гIулакхера нах, дешархой субботнике дакъа лаца арабаьлар. ХIара участкера болхлой шоаза шоай хьинар айдаь хьахьегаш хилар. Коммунистически субботнике дакъа лоацаш хилар городера 14 эзар совгIа саг. Цул совгIа юрташкара а эзараш нах хилар субботнике. Итташ эзараш сома маьха промышленни продукци арахийцар. Город, предприятей ковнаш, поселкаш цIенъеш, гаьнаш дIайоглаш хилар 9 эзар гIулакхера нах, дешархой. Школай, профессионально - технически училищай шин эзар гаргга дешархойи «Малгобекнефть» НГДУ управлене болхлой хилар Сергo цIерагIара культуран салаIарен парк цIенъеш, кIотаргаш, акаш дIадоглаш.

Мехкдаьтта доахараша, бурувдеттараша шоай кертттера болх кхоачашбарал совгIа ремонт йир скважинашта буровойшта.

Коммунистически субботнике малгобекхоша даьккха 20300 гаргга сом пятилетка фонде юкъедилхьар.

У. АЛЕРОЕВ,
КПСС МалгIабика горкома организационно - партийни отдела инструктор.

КОАРТОЛАШ ДIАЮВШ БА

Барттайна, хьинаре къахьегаш ба укх деношка шоай кхашка Наьсарерча «Знаменский» совхоза коартолаш хелараш. Группой хьесапе дIаюв уххаза коартолаш. Угурчиев Iамирхан 60 гектар хулача кхай тIа из болх чакх а баьккха хIанз кхьча звенойшта гIо деш ва.

ТIеххьарча гектараш тIа коартолаш дIаювш 10 агрегат а.

М. НАРАЕВ.

КПСС НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА V ПЛЕНУМ

ИДЕОЛОГИЧЕСКИ БОЛХ — КПСС XXIV СЪЕЗДО ДIАДИЙХАРИЙ БОАРАМЕ

Дол повестка тIарча шолгIа хаттарна лаьцна «Идеологически болх КПСС XXIV съезда решенийн лехамаш кIорггера тIеоьттIина дакъ ...рча областной партийни организацийн декхарш» доклад йир парте обкома секретара нох. Х. Х. Бокова.

КПСС XXIV съезд хиллачул тIехьагIа шу дьалаьд. Съездо оттаьь программа кхочушъеш ма ... боахама, общественни, идеологически балха беррига доакъошка чакхьяхаро, аьлар докладчика, хьахьекхад из доагIа ... хилар.

Парте XXIV съезда решенеш кхочушъеш ... [illegible]

[illegible]

«СЕРДАЛО»

2-гIа агIо. 18 апрель, 1972 шу.

КПСС НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА V ПЛЕНУМ

ИДЕОЛОГИЧЕСКИ БОЛХ — КПСС XXIV СЪЕЗДО ДIАДИЙХАРИЙ БОАРАМЕ

(Чаккхдерг. Долалур 2-ча агIо тIа).

Трибуна тIа ва КПСС Наьсаран райкома хьалхара секретарь С. Х. Гостемиров.

Наьсаран районан партийни организацеш КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъяра кIезига болх бац. Теркам тIаузийт производстванин коллективашка а, иштта мах балхача а къахьегамхоштa юкъе беча политически балха дукхагIйола формаш лелара. Боккха пайда бойл межка, республика, района экономиках, культурах къахьегамхой дезаллашка райони кулгаллоша докладаш, беседаш ян дуча къамелаш. Даьшакъ-Юрта, Аьло-Юрта, Наьсар-Керте, Iалий-Юрта бахачарна вIашагIкхийтача гучадьлар пахана болх бара из политически форма ялаш болча.

Хьалхашка латта декхараш кхоачашдара чIоагIагIа тIаберза бьй оаха къахьегамхоштa интернациональни кхетам балара болх. Оттаьча мероприятешта могIа юкъе терторт мотттиг дIалоаш ленински къамий политика, халкъий доттагIала, вежарашка болча республикай экономика, культура дегIакара пропаганда яра.

Традици а хинна дIаоттад хIара шера юнармейцай парадаш, революцие сийлен цIейш, вежарий кашмаш долча митингаш эга. Къилбаседа-ХIирий АССР Пригородни райони доттагIала фестиваль еча дикъа ляьдар тха районна йишаяьша. Тха агитбригада концерташ уттадир Къилбаседа-ХIирий Чермен, Куртат, Тарское, Черноречье яхача юрташка.

Баьчна ихьадола дика гIулакхаш балгьдеш идеологически балха хIаьд е долаш долча кхоачамбоацарех из хьоадича дарган. Парте районни комитето шийберрига ниш тIабодийтаргба. КПСС XXIV съезда дIадехарий боарамга кхоачаш из йбара.

Къамаьл де доаш лу историс, метта литературан Нохч-ГIалгIай Iилман-тохкама институтa директора И. К. Байбулатовна.

Парта XXIV съездо, кердача вэ шера плано хоадамболаш белгалдаьд Iилман-тохкама учреждешта хьалхашка латта декхараш. Уж толамца кхоачашдеш хургьи Iилман хIара коллектива болх дерттIа вIаштIехь из боешле, хьалхашка латта декхараш кхоачашдеча хIара Iилман болхло тIаргIерттан хьалхашка латта декхар доаш къахьегам из хула. Iилман коллективе творчески хьалхашт болхлой хIама лахара тIетоаш, пайдане дискуссеш ен, новаьъостамара доагIар хьалехаш хургбола атмосферен хьайтаза ярхьай. Из дара тIадерзадьд шоай низаш Нохч-ГIалгIай Iилмантохкама института кулгалхошие партийн организацея.

Тха болх специфический ба. Из дика хилар белгало я кепатехь арадоаха Iилман балхаш. 1971 шера институтa кепатеха арадаьхад вIаь печатни лист хилаяь дола Iилман балхаш. ЧIоагIа мах болаш да института гурйф дешташ арадаьша дукхагIдола балхаш специалисташа дика лаьрхIаьтта.

Дукха да оаха укх шера де лерхIар а. Хьо тем йола «Нохч-ГIалгIай АССР истори» хьадара болх дIабоьлабеш да тхо. Цу балха иштта юкъе эааб Нохч-ГIалгIай университета, Грозненски мехкдаьтта института Iилманхой, Москвера, Орджоникидзера, Махачкалера, кхыча городашкара специалисташ.

Iилман атеизма сектора балха практике лоархIаме моттиг дIалоаш КПСС Нохч-ГIалгIай обкома яоадамбола социалистически тохкамаш деча лаборатор чакхдоахача социологически тохкамаш. Iилман анализо йиш хулийт душкха объективни процессаш массе оагIонгахьара тахка.

Бакъда дерриге Iилман тохкамаш хамавахьен лакхача Iилман боарамен чаккхдахац оаха. Цlенхаштта къовсИй доаттабе безе тха лоадамбоаша земаник, лоархIаме йоакка проблемаш къестаяр гIулакх балха юкъера дIадехьхара. Керттера теркам тIабахийта беза дизаш тахкам долча Нохч-ГIалгIайчоа советски лаварча истореш.

Института Iилман продукци — идеологически балха лоархIаме средство я. ХIаьта тха коммунистоша кхетаду шоай декхар марксизма-ленинизма, советски патриотизмаи пролетарски интернационализмаи идеешта тешаме болаш республика къахьегамхой хьалкхебеча партийни организацей хьинаре гIоачий хилар долга.

— Кердача сага мировоззрени хьаелга из да эггара хьалхарча доагIе цунна интернациональни кхетам лулга, — аьлар КПСС Урус-Мартана райкома хьалхарча секретара Б. Н. Якаева.

Из теркал е деш района юкъхьаницарча партийни организацеша боккха пайда лут йола мероприятеш чулоацаш йолча планагIа бу шоай болх. Цу мероприятешка лаьрхIа балача наха хьалхашка партейна, советски, боахаме кулгалхоша Советски Союзе къамий политиках, вай мехкарча халкъий доттагIалах лаьца беттa кIезитагIа дале юкъа лекцеш, докладаш елга.

Пхи шу хьалха Черсий-Балкхарой АССР Урвански района къахьегамхоша тоссаденнача бувзамех беркат доал тхона. Укх шера хьажкIий лакха хьуакъам кхебара лоалахоща тхо яхье доаларца уж бувзамаш корта болча гIулакхий хьисаве леладе даьннад.

ЧIоагIлуш латт вежарий хьисаве вIаши гIулакхаш лелодара Херсонски областа, Каланчакски района къахьегамхоштара бувзамаш а, цар новкъостал ду доттагIад чIоагIдарал соагIа экономика лакхъе а. Иштта украинций доттагIий новкъосталца шурий-товарин ферма вIашагIъелийй, пох «Херсонская» аьлия цIи тиллай. Иштта гIаддуг тхо Заводской района къахьегамхошиа леладеча доттагIало.

Къаьстта теркам тIабехийта беза кагирхой идейно чIоагIбара, шоай дайн революцен гIулакхашта тешаме болаш уж хьалкхебара. Белгаддаккха деза кагиркой тIема - патриотически кийчо яра гIулаках. Советски Эскаре гIулакх де бала кийчлу кагий мах массе тайпара кийчбара дукха теркам тIаузийт комсомола районни комитето. Района спортивни организацеша 1971 шера 1300 спортсмен кийчваьа. ХIара шера призмийкий слеташ ю, шерра практикано юкъедихьад Советски Эскара дIебоалхараш чIоагIа сийдеш нахьабовхилга, граждански а Даймехка а тIемий, парте а комсомоле а ветеранашца вIашагIбеттадулга.

Бакъда хIана а мийслу дIанихе замах тIехьайнсa уйлаш гучаювлаш моттигаш. Районе болаш ба общественни-пайданча къахьегамах къехке тунеядцаш, стяжателаш, бюрократаш, халкъа дуакъа тIакхуаверараш, къахьегама дисциплинеи общественни порядокх телхвераш. Наг-нагахь хIана а гучадувл пхьа лехар, массехи кхалсаг йоалаяр сайна дола гIулакхаш.

Воинствующий материализм, дика вIаштIехьаьнна атеистически пропаганда система — уж Ленина дIадийхараш Урус-Мартана районе бахача наха юкъера диних вахарен хьер уйлаш йолаш белчарна хьовсаьа доаттабара лард я.

КПСС Нажай-Юрта района хьалхарча секретара Ф. А. Ингульбаева ше къамаьл деш керттера теркам тIабахийтар района партийни организаце идеологически балха боарам лакхбара, вахаран бокхами культурен хьалъяра практикацарех щуи бувзамаш чIоагIдара шоай деш долчоа.

Шерра кхетама болх баьржаб районе Советски Социалистически Республикай Союз хьаьь 50 шу дизара кийчо ярах» болча КПСС ЦК соцама пропаганда яра. Лектораш, агитатораш, политинформатораш ба юртарча къахьегамхоштa парте хьакъалера къамаьн политика дIайовзийташ, уж халкъий ленински доттагIала, къамий предрассудкашца машар хургбоалача уйлашца хьалкхебеш.

Тханнига система а хинна дIаоттад социалистически яхья итогаш производстве хьалха латтарий районни совещание юкъилга, цига бех оаха тха районаца яхь лелаеча Дагестански АССР Новолакски Веденен районашкара викилаш. Уж вIашагIкхетараш эрсий, нохчий, аварций, гIумкий шийтайпара къахьегама цIейш санна чакхдувл. Цига дьалха латтарашта опытах, шоаштa карагIдийннарех дуаш дIа-юха маьхера хьехамаш ду.

Района боккха кхетама болх бир баьлла долаш дикка кIезигденнад кхийна йоаца йнIигаш маьре уклга, болабаь мехкарий кхуалилга, кхалсаг маьре йодоаш урдув доаккилга. Ерригача юрта Советаша дIаяхача заман тIехьадисача гIулакхашца къовсам лоаттабара бахача наьха сходаш йир, цига кержача комиссешта юкъе бахар колхозий, юрта Советий, партийни организацей кулгалхой, мугIарера колхозхой. Масала, мирт бетта Яхой-Мохкарча юрта Совета сесса «Дини культаех доагIа законодательство телхалерашца лоаттабу къовсам чIоагIбирах» яха доаш дийцар.

Къамаьл де доаш лу КПСС МалгIабика горкома хьалхарча секретара Д. П. Самьянна.

Тха районе 400 лектор-общественник, эзарнел соагIа агитатора политинформатори, партийниа комсомольски просвещение системий пропагандистий йоккха армия я. Царех дукхагIчар шоаштa тIоаъаьа гIулакх чIоагIа беххтоккхаме хеташ кхоачашду. СССР хьаяь 50 шу дизара кийчо ярца шоай болх кхы а хьинарегIа боаржабаьб цар.

Города партийни организацеша дукха къахьегамхой къовсаш йола идеологически балха керда формаш лех. Политико-кхетама балха юкъе лоархIаме моттиг дIалоаш къахьегамхоштa, къаьсттa кагирхоштa коммунистически кхетам балара дешаш дуацаш йолча бахача наьха слодаша. Боккха пайда боал гхона района кулгаллой бахача лахашца вIашагIбеттабаларах. Цу беседаша йиш хулийт бъте, къахьегаме, бахача наха культурни медицински гIулакхаш лоаттадеча кийчлу кхоачамбоацараш хьагучадала. Парте горкомо уж кхоачамбоацараш теркалду ше дешна лардабеча практически балха, уж дIадоахилга Iалашлу. Къахьегамхоша дIадехараш кхоачашдаре дом долчох къахьегамхошка хоаш бу «Ленински байрах» яхача городской газето, хIаьта иштта оргIанара ехоа ена хала. Идеологически балха из форма йиш хулийт новкъостий санна вIашагIхетар долча хьалхашка КПСС XXIV съезда исторически решени лоархIам, хIанзарча хинара парте экономически политика, пролетарски интернационализма, принципаш дехаре кхоачаш хинна хилар хьагойташ бола СССР хьалхара деррига дунен исторически лоархIам наха дIабовзийта.

Къамаьл деш ва Нохч-ГIалгIай писателий Союза юкъъяцарча партийни организацей секретара М. А. Мамакаев.

Хьалха дIаяхача хана вIаьнна сагах, шун цIелах, общество дегIайоалаеча шун лоархIамах хIана вай деношка санна чIоагIа дом лаьтта дале тамаш я. Сага духьа вай планета вахар эргIадаккхара советски халкъо толаме къовсам лоаттабаро бIаьрча халкъаш дуная тIара хIалакдаь дIалаха гIертaш бола империалисташ эгIабарга дIакхоачабу.

Дуне укх деношка лоархIамеча идеологически къовсамна хьалашка дах. Тохам деш дола къамаьл духьал довзоаш дIалувцарех имира а на Iеш, керттерча дакъе, наьха деган хьак кар хургда хлачох да. Цу чоалханеча хьалашка вай массава чIоагIа бехтоккхам айбаь вахa а къахьега а демарийла за. ХIаьта писателаш къаьстта, хIана валча моллагIа художественни произведение иттаиш, бIаьш езараш болча наха эстетически, идеологически кхетам бала йиш хулийтандаь. Бухсошача кхаьчача хIара произведение идейно - художественни лоархIамо хьагойт автора моттиги цун позиции.

Берриге вай мохк кийчлу ба исторически боккхача лоархIамеча событена — СССР хьаяь 50 шу дизар белгалденна. Цу лоархIамеча датена нахъаболхаш промышлашкарча, заводашкарча, колхозашкарча, совхозашкарча, дешара заведенешкарча шоай дукхача книжкаш дешаршца, гарнизона тIемахошке вIашагIбеттадургба республика писателаш. ХIанзе дIайолаеннай дIадахача шера арадаьннача писателий книжкаш дувцаш йола конференцеш. Бакъда, писателий болх конференцеш, докладацарах балац. Цар керттера гIулакх лоархIамеча цахие хетадь очеркаш, рассказаш, поэмаш, стихаш яздеш творчески къахьегилга да. Цудухьа Советски Iэдал летача шерашка Нохч-ГIалгIайчене хьалкхийнача производства хьалха латтарех книжка кийдеш да тхо.

Къамаьл де доаш лу Нохч-ГIалгIай АССР культура министра В. А. Татаева.

Культурни революци вай мехка шерра гIа боахаш чакхъаьнна, ер кхьачай эггара чIоагIагIа бола доаттама вIийнгашка, хьалха Iалан вIаде дахкачи хала къонта дисина саьнай, дерриге духовни вахар хьадоозийтаре царна шерра новкъа хьадийлад ю. Из дара хьалхе вай республика дегIаьхра историе.

КПСС XXIII-гIа XXIV-гIа съездашта юкъера хана культурен искусстван боалашца шоай дикагIа дола спектаклаш, концертни программаш, художественни полотнаш, романаш, стихаш хьай. Вай писателаш, артисташ, режиссераш, художникаш, республика доазол дехьа шоай говзал дIагойташ хилар. Творчески коллективашa цига толам баьккхалга хьагойт царна тийнача дукхача дипломаша, грамоташа.

Профессиональни искусства вIаьлин хилара хьежжа шерра догIабоагIаш латт художественни самодеятельность а. Из дара аьтту хулийташ а даддаьза ю смотраш, дар хьагойт исполнительски говзал лакхлуш самодеятельни искусства вашаш идейно а творчески а дегIаьхаш хилар.

Культура учреждений балха юкъе йоккха моттиг дIалоаш нах интернациональни доттагIало, советски патриотизма уйлашца хьакхебара дешаша. Цу темина дутаьа я спектаклаш, концертни программаш, фестивалаш, тематически сайренаш.

ЛоархIамеча датена — СССР хьаяь 50 шу дизара толашца накъбахара мероприятей план оттаьй. Цига лаьрхIаь республике шоалагIа музыкальни фестиваль, иштта драматургеш театральни искусства фестивалаш я, Къилбаседа - Кавказа творчески коллективаша дIа-юха уххаш спектаклаш, выставках, вIашагIкхетараш чакхдаха.

Тхо гIаддуг республике культурен искусстван балха цхьайолча итогаша. Цунца къаьна долаш дола кхоачамбоацараш а бIаргагуш хила дара тхо. Вай творчески организацеша шоай репертуар уттаеча хана хьаьаза гIалат дца. Вай композитораша, художникаша, драматургаша хIана а тъахьарта турпалий вахар къьгга хьагойташ йола произведеней хьанац. Кхы кIезигагIа кхоачамбоацар да ала йиш яь клубаша, библиотекаша беш бола болх вахаран боахама доадайболаш долча декхарашца бувзаш да хилар.

Трибуна тIа ва Грозненски мехкдаьтта института КПСС истори кафедра заведующи В. И. Филькин.

Идеологически болхлой гIулакхий керттера чулоацам КПСС XXIV съезда материалаш кIоаргга Iомаяр, шерра Iилман разработкаш пропаганда яр хила дIаетта деза. Цар чулацай парте коллективна уйла, коллективни опыти лелаш, массе оагIонгахьара хьаькхад чIоагIъенна социалистически обществе дIахо дегIайоалаяреш СССР коммунизма материально - технически базе хьаярен керттера дешаш, машар, демократи, къамий кортанукъалеи социальни прогресси баьхан лоаттабеча къовсама перспективаш. Массаш политически чIоагIлуш творчески хьинар совцуллаш хьайтара, къахьегамхоштa коммунистически кхетам балара болх тоабара йоккхо елга — из да вузай общественни Iилмай кафедрай, юкъерча специальни заведеней болхлошта, юкъерча школай историкаша шерра хьалдаьца чакхдоаьнна дезаш дола гIулакх. Къоначa сага марксистско-ленински мировоззрени, лакха идейно политически уйлаш, коммунистически морала боарам хьебераш уж ба. Партийни, комсомольски организацей, дешара заведеней балха юкъе лоархIаме моттиг дIалоаш студенташта революционни, тIема, къахьегама кхетам балар.

Студенташа шерра дакъа лоаш ерригсоюзни экспедиции, гIишлой отрядашка, юрта боахаме баллаш деча.

Общественни Iилмай кафедраша хьинаре бола хIаболабьй студенчески балхий ерригсоюзни IV конкурсе дакъа лацара.

Бакъда общественни Iилмай кафедрай балха доккха кхоачамбоацар дархIа деза студенташа экзаменаш дIалуча хана дукхагIчар удовлетворительни мара оценкаш цабоахаш хилар. КIезига теркам тIаузийт дешарий программаш бувзабенна болцеи кхетамеи болх бара. Кафедраша чакхйоаха ерриге мероприятеш боагIеча тайпара пайда лун ма.

* * *

Доаш дийначул тIаьхьагIа пленуме шерра соцам тIайийцар.

ТIЕХЬАБУСАРАШ ХИЛА ЙИШ ЯЦ

План кхоачашъяр — хIара предприяте декхар

СССР 50 шу дузача дийна сийдолча накъахара кийчо еш социалистически яхь юкъе ... Нохч-ГIалгIайчен дукхача промышленни предприятей коллективаша цхьоалагIча квартала план тIеххоачашъяьй. ГIалгIа соагIа дукха продукци арахийцай. Квартала план хоаол кхоачашъярах эггара хьалха рапорташ делар «Горскнефть», «Сунжанефть» мехкдаьттех газ йоакхача управленей, Грозненски нефтегазови управлене, Карабулакски химически реагентий завода, А. Шерипова цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода, производственно - энергетически контора, Грозненски ремонтно-механически завода коллективаша. Кхы бетта план иштта тIеххоачашъяьй «Чечингсельстрой» треста ашкабетона конструкцей завода, № 2 йолча гIишлой - материалий комбината, Назрановски лесхоза, «Консервплодоовощ» производственно-совхозни объединене, дулл йоаккхача комбината, иштта кхы дукхача предприятей коллективаша.

Социалистически яхье хьалха латтача коллективаша хьинаре къахьегарах цхьоалагIча квартале планал соагIа реализаци яьй дукхаче, ацетона, фенола, полиэтилена, синтетически дубителашта, болата, херх хьекхача хьун, консервашта, кхы дукхача а промышленни продукцена.

1971 шера хьалхарча квартала арахийначул 3,2 процент дукхагIа промышленни продукци ара а хийца реализаци яьй укх шера цу шерашка.

Промышленноста болхлоша хьинаре къахьегаш хилар хьехьоал укх масала: укх шера хьалхарча бутт бетта тIехьаюсаш хинна хьайолча предприятей коллективаша март бетта ерригa шоай торонаш оарцагIъяхе лакха къахьегама оасарле йолаш болх берах тIадиса дIачахьалкхеи декхараш тIерг дIаахьар, толамца кхоачашйир квартала план, хIаьта цхьайолча коллективаша тIеххоачаша а йир из. Царна юкъе я Нохч-ГIалгIай карьероуправление, шийла-производствени объединено предприятеш, «Дружба» яха фабрика, Грозненски, Ассински консерваш заводаш, йий доаккха завод, кхы дIара. Из бахьан долаш республика тIехьаюсаш йола предприятеш кIезигъеннай, бакъда, хIана а дукха я уж. Продукцена реализаци яра кхы бетта план кхоачашъяьяц 32 предприятe, цар бехкагIа Даьхинна дIа ца луш йоал 6137 эзар сома мехъа тайп-тайпара промышленни материалаши изделеш. Эггара чIоагIагIа тIехьаюсаш йолча предприятей список укх кIа кепатеха я.

Къахьегама оасарле лакхъяра квартала план кхоачашъяьяц 36 предприяте. Цу дакъе «Старогрознефть», «Октябрьнефть», «Малгобекнефть» мехкдаьттех газ йоахача управленей, Вознесенски газ чакхйоахача завода, Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода, Назрановски трикотажни фабрика, кондитерски фабрика, кхыча предприятей коллективаша. Из бахьан долаш къахьегама оасарле лакхъяра кхы бетта план республика промышленносто 99 процент мара кхоачашъяьяц.

Хоаш ма хиллара укх шера Iа шийла оттарах халкъа боахама кхыча доакъошкарча балха санна промышленноста балха а чIоагIа Iаткъар из. Цхьабакъда, тIехьаюсача предприятей кулгаллой ма иштта дар мийна бехке кIеллара бала йиш йолаш бац. Практика хьаьекхад Iаха дика кийчъеннача предприятеша эггара халагIдолча беттаншка а дика болх бела.

Боахамашта доал ма дела, дукхача хана цхьайола предприятеш тIехьаюсаш хилар дувзаденна да цу предприятей кулгалхоша шоашта тIалатта бехктоккхам кхета ца бар, царгара доагIар хьа а дехаш министерстваша, ведомстваша цар балха тIахьожам ца лоаттабарца. Дукхьал цунна дувзаденна да дукххача предприятешка ассортиментагIа продукци арахецара план кхоачаш ца яр. Из бахьан долаш кхоачашъяьяц цар арахецача изделешк дIабоада мах лохбара, производствана пайда бара план а. Къахьегама оасарле лох йолта хоаш шехьа а керда техника производствана юкъеххахьара планаш кхоачашъяш. Парте, горкомаша, райкомаша, министерствай, объединеней, отраслеви управленей кулгалхой декхарийла ба хIакхазехьа а хIара предприяте гIулакхаш довза, къаьстта тIехьаюсача предприятешкара дараш а довзаш. Хьадда йола мероприятеш чаккхъяд еза хIара участкерча кулгалхочун бехктоккхам лакхбара. Юкъхьашпара партийни организацеш декхарийла я администраце беча балха кхы а чIоагIагIа тIахьожам лоаттабе, пачхахьалкхени къахьегамен дисциплине товяра лоаттабу къовсам чIоагIбе. Творчески къахьегаш боаa болхлой дукхагIа хилийтара мел еша хьажаш Iалаша.

Дешгара деша балха тенпаши производствени участкашка беча балха дикала дакъе еза.

Продукцена реализаци яра 1972 шера цхьоалагIча квартала план кхоачаш ца яь предприятеш

Предприятеш	директор	парторганизаце секретарь	план кхоачашъяр %
«Малгобекнефть» НГДУ	С. А. Панов	П. А. Бусев	93
Вознесенски газ чакхйоаха завод	Л. Н. Ширшов	А. З. Хабибулин	89
Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоаха завод	В. З. Мельниченко	В. С. Кравцов	95
«Красный молот» завод	Н. К. Колесников	Ю. В. Кузнецов	98
«Нефтегазпромавтоматика» (СПКБ) опытни завод	Ю. А. Михоник	Ю. Б. Склокин	80
Грозненски ашкабетона конструкцей завод	С. Р. Константинов	В. П. Жилаев	84
ГIишлой-материалийн гIишлой индустрен Аргунски комбинат	А. Н. Степанов	С. А. Серганов	91
Крупнопанельни цIенош ду Аргунски завод	М. Г. Майчик	А.-М. Х. Дудаев	83
Гудермесски кирпичийн завод	Р. А. Гацаев	А. У. Усмаев	58
«Чечингушдорстрой» треста ашкабетонан изделей Аргунски завод	А. Г. Гуревич	А. М. Музыкин	67
Мебельно-хьун хIамаш ю «Терек» фабрик	А. М. Арсенов	Н. М. Федюшкина	92
Назрановски трикотажни фабрика	А.-Г. С. Дзортов	Я. М. Мальсагов	74
Кога тIиере бу фабрика	А. Х. Мурдаев	М. П. Антоненко	80
Шекар доаккха завод	В. Ф. Ломовцев	Д. Е. Рыбинцева	80
Кондитерски фабрика	С. М. Бакаев	П. Х. Абрамович	87
Назрановски мельзавод	М. Ю. Белхароев	С. М. Муцольгов	81
Гудермесски горпищекомбинат	Л. М. Товмурзаев	С. У. Ахмадов	97
Червленски чъагIар доаккха завод	А. М. Беликов	М. С. Юшаев	95
Ачхой-Мартановски райпромкомбинат	А. Б. Бакриев	М. Ц. Цикаев	66
Нажай-Юртовски райпромкомбинат	директора декхараш кхоачашдер М. Х. Ильясов		70

Московски метростроевцаш шоай профессе де а доагIаш докхал ду. 140 километр никъ бьолаб цар шоай кулгашца.

СУРТА ТIА: лаьттана кIалара тоннелаши магистралаши хьалъераш салоIача минотешка. Аьрдехьара аьттехьа: № 6 йолча Метростроя гIишлой-монтажни управлене слесараш - монтажникаш В. А. Родионов, А. А. Кузнецов, В. Ф. Морозов, бригадир А. П. Сердюк.

В. БУДАНЕИ В. КУНОВЕИ сурт.

ТАСС фотохроника.

ХЬУВКЪАМА ЛАРД ЙОЛЛАШ

Хьинар, низ кхо ца беш, болх бе йиш йолаш долча хIара сахьатах бизза пайда эцаш юйслагIча питилетка укх шоллагIча шера чуэпаргболча хьуькъама лард йоллаш ба «Ингушский» совхоза кхаш лелалераш.

Укх деношка аьха даьлар гурахь эзба ехна хинна 1022 гектар лаьтта, эзба аьха хиначох, лаьтта чIоагIдене хиннадь, 80 гектар юха аьхар.

Гурахь эзба цьаа хиначa кхашка Iан эзмелахь Iайна тIоадал дIакъайлар, хIаьта 1500 гектара тIа макха бакхарал соагIа культиваци йир. Из болх хIана дIахо беш ба.

ДIайийна яьний бIаьстан юкъаье ю цхьайола культураш. иштта, 300 гектара тIа кен, 300 гектара тIа горох, 250 гектара тIа венаца цхьан горох.

Шахаддаш тIахьожам лоаттабу совхоза къахьегамхоша гуралаь кийначa культурашта. Шийлача Iано дукха ае дьдац царна. ХIаьта а хьатIадайначa эIиргашта низ болара 4500 гектара тIа минеральни удобренеш а тайса подкормика яьй къахьегамхоша.

Хьинар кхо из деш бIаьстан тIехьа юача культурашта, иштта: хьажкIашта, гидуаргашта, кхыйолча культурашта лаьтта кийчдеш ба совхоза механизатораш. Къаьстта теркам тIабохийт хьажкIаш дIаювргйолча кхашта. Ер шу дIадолалуш планагIа лаьрхIачул 500 гектар дукхагIа дIаюргъя из культура тха боахаме. ХьажкIеш дIаюргйола лаьтта, удобренеш яхиа хьаьн а даь, лаьттанца Iайна тIоадал дIакъовлара макха бакхкачух тIехьагIа цкъа культиваци яьй. Кераза культиваци е дерхI механизатораша цу кхашка.

Белгалдаккха доагIа, тха боахама агронмаша Iалашдаь хьажкIай, гидуаргий фу дерриге а цхьоалагIча класса долга. Цу гIулакхо торо хулийтаргъя хьажкIай, гидуаргий лакха хьувкъам кхебе.

ХIана кхашка деш дола балхаш къаьстта дика кхоачашду механизатораша: Барханоев Ахьмада, Исаев Хьусена, Коригов Султана, Мержоев Махьмада, Нальгиев Ахьмадхана. Шоай балха нормаш 130 — 150 процент кхоачашъе дарех хIарана.

М. ГУНОЕВ,
МалгIабика района «Ингушский» совхоза парткома секретарь.

КЕРДАЧОА ТIАКХУВШ

Пантелеймонов Борис Федоровичах хета лаьрхIа Грозненски трамвайн управлене хилар со. Цхьабакъда, Борис Федорович дукха кабинете багIарах хиннавац. ПонагIа йола балха да трамвайшта ремонт еча депо йоаккх цо. Ремонт яра, керда техника караерзаяра, кхыдола технически дешаш къестадеча технически отдела начальник ва из.

Безаме, шоаткъара ваьшо сага ва Пантелеймонов. Барайтта шу да гIалат ца воалаш цо хьаьнала къахьега. Техника йовза, творчески къахьега хьалха хиннача авто, тракторремонтни заводе бола бешц йолаш Iемар Борис Федорович. Завода технически Совета председатела заместитель волаш специалисташца В. Овсянниковца, Е. Копанецаца, кхычарца дага а вуллаш бойллоша хьачутела рационализатори предложенеш балха юкъеккхахьара, автомобилашта ремонт яра технологи эргайоахаш товара дешаш толаме къестадора цо. Массанел хьинарегIа, творчески болх бора Пантелеймонова. Цига даькхача иттех шера 50 эзар сом соагIа экономически эффективность йола 30 рацпредложени балха юкъейихьар цо.

Борис Федоровича яьга болх ма бу 8 шу соагIа дале, а хIана а тIехьа кье ца луш пайда хIьбу цо производствана юкъейихьачи цхьайолча рацпредложенеех. Масала, «ЗИЛ-150» автомобила тIехьашкарча моста хьсоаьа турбана распрессоьаш яра пресс балха юкъейоалаяйлехьа еха турбаш хьайоахаш 10—15 сахьата хувалдаш етташ вадла везар шин сага. Пресс 20—25 процент лаздийр къахьегама оасарле, механизаци йир балха. Иштта дукха ехаргйолаш лоархIаме а «Автомобилий двигателий блокаш юхаметтаоттакр» яхача темах йола рацпредложени а. ХьалхагIа тишъелча дIакхувсаш хинна блокаш юхаметта а оттаь шоалагIа пайда ийбе болабир. Из бахьан долаш чачхьалкхена шера 12 эзар сом кходе вIаштIехьдаьлар.

ДикагIйола рацпредложенеш къоастаяра заводе мел хиннача хьажараш - конкурсашка хьалхара моттигаш йоахаш чаккхаьлар Пантелеймонов.

1963 шера трамвайн управлене балха воагIаш знанеши опыти болаш дика специалист вар Пантелеймонов Борис Федорович. Болх хувцар сецна дувзадена да хьаьнна хьалтача, хадда жоп делар цо: «Болх массанахьа цIеи ба, цхьабакъда, дукхагIа безам латтача беркатегIа къахьегалу». Бакъдар аьлча, кердача моттига Пантелеймоновах дикка беркат даьннад. Из цига балха веначул тIехьагIа керда резерваш гучайоахаш царех пайда ийбелга тоаделар, технически дешаш дикагIа къестаде дьлар. Ма дарра аьлча, рационализаторий болх «дийбир» цо.

50 сал чувоагIача ВОИР обществa председатель ва из. ХIана ше волча технически отделе хьожаваlехьa ремонт еча депо мастерий технорукий, наькъа служба керттера инженери начальники хинна из массехк шера. Цига боккъонца байзар цунна ремонтъерийн путейций хала, доалхане болх. Из аттача бахкхара дукха творчески къахьег Борис Федоровича. ХIаьта цун мел ка яьний хьахьойл дукхача масалаша.

«Рельсаш гоаьду дIа-юха кхухьа электрофицировании гидропресс» вIашагIъелляр Борис Федоровича. Шера 60 эзар сом кхоайташ йола из гидропресс специалисташа могаьчул тIехьагIа Московски экспериментальни заводо серийно арахеца йолаьй. Хьалхара 30 гидропресс хIанзале арахийцай.

Иштта трамвайн наькъаш тоадеча хана шпалашта юкъерча йоаккхашкара лаьтта белашца керцаа а деш хьалдоахар. Хала болх ба из. Лаьтта оахка лаьрхIIа машен вIашагIъеллар Пантелеймонова. Заводской маркагIа болча массехк эIамигача двигателю лелаю из машен.

Куйбышевски трамвайно - троллейбусни ремонтни заводо цу тайпара 5 машен арахийцай соала. ХIаьта 75 машен кхы тIа а оралеца кийчъеш я. Цхьан сага — оператора новкъосталца бола беш йола из юкъейоллаяро 35 саг мукъаваьлийтар кхычахьа балхашде. Шера 480 эзар сом гарга кхоадайт цо.

БархI шу соагIа да Пантелеймонов Борис Федоровича трамвайн управлене болх бу. Цу юкъагIа 800 эзар сом экономически эффективность йола 21 рационализаторски предложени производствана юкъейихьай цо. Керда техника производствана юкъейоалаяра РСФСР жилищно - коммунальни боахама Министерства конкурсашка совдкех пул хьалхарча мерен шоаза хьалхара моттигаш яьхай Борис Федоровича.

Соаза наьла бетта лаьрхIа Ерригсоюзни совещани хилар Грозненски трамвайн управлена. Трамвайни наькъаш декхара тоадара балхашта механизаци яра дола доаш хийцар цига. Керда техника производствана юкъейоалаярах цига къамаьл дир Пантелеймонов Борис Федоровича. Совещане лакха лоаш хиннарашта цо кийчъьача машенахи гидропрессахи шоайцига пайда эца лаьрхIар.

Рационализацеи изобретенеи Ерригсоюзни общества эр шу долалуш «РСФСР заслуженни рационализатор» яха сийлен цIи еннай Борис Федоровича.

Укх петилеткагIа 30 рацпредложени производствана юкъе а йоалаеш пачхахьалкхена 100 эзар сом кходе доаш денна цо.

Х. БАЛАЕВ.

ДИКА ЧАКХДАЬККХАР КОММУНИСТИЧЕСКИ СУББОТНИК

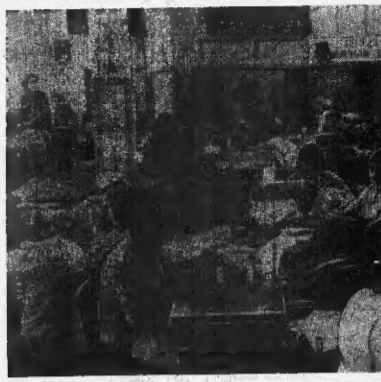

Грозненски швейно-производственни объединенерчу ерригачу мехкий коллективана лаьрхӀадар 15-чу апреле — Ерригсоюзни коммунистически субботник хулачу дийнахь доккхий толамаш дара. Къаьстта дика къинхьега дош деннадар коммунистически субботник чакхдаккхара объединенен эгара хьалха инициатива дӀайолаьчу цхьоалагӀчу цехерчу коммунист Бондаренко Нина Павловна куьйгалла деш долчу участка болхлоша. Цу дийнахь цара арахийцар 5 эзар сом маьхза 807 изделин.

СУРТА ТӀА: Н. Бондаренко куьйгалла деш долчу участка хӀинцалера тегараш.

Н. ПЛИЕВА сурт.

СТУДЕНТАШ — СУББОТНИКЕ

Нохч-ГӀалгӀайн пачхьалкхан университетан Грозненски мехкадаьттан институтан студенташа шайн дийнахь хиллачу Ерригсоюзни субботнике хьинаре дакъа лаьцар.

КӀеззига дац цара цу дийнахь кхочушдинарш. Масала, университетера, хьехархойн – къинхьегамна белхалойн болхаш, субботнике дакъа лоцуш хилар 2300 студент. Пятилетка фонде дӀачуьйла ахча даьккхара болх беш хилар уж города дуккхачу промышленни предприятешка: Грозненски консервни заводе — 50 сагӀ. Церий площадкаш тоеча — 50 сагӀ. СМУ-1 — 50 сагӀ. ХӀаьта микрорайоне хӀинца дьалхеш латта «Лилия» яха кафе ечу новкъостий деш хилар пхи бӀаь сагӀ.

Дукха дакъа лаьцна студенташа город цӀанъечу, гаьнаш дӀадогӀучу. Кагийчу нахеа мехкадаьттан дукха болх бир университетан ков, цун хьалхашкара еккар, А. Шерипова цӀерагӀа улица, общежитеш коьвлаш цӀанъечу.

Иштта дика къахьийгад субботнике мехкадаьттан институтан студенташа а. Цунна дола техникан хьаркхоьшта салоьӀаш а ба «Красный молот» завода кулгалдош институтан дӀерагӀа дайта хьахат. Субботнике дика къахьегарх баркал йоьх заводчаьмаша студенташа.

Эттара бозанегӀа къахьийгар студенташа шоай институтан керттера дешара корпус хьалъеча. Кхоина шоаш а шоашта тӀехьа боагӀаргболчар а дешара хьалаш кхы а тоаде торо хулийтаргйола гӀишло хьалъар доккха цӀей дар цара. Дукха болх бир студенташа Первомайская улица, № 2 йолча школа ков цӀенъеча, тоаъеча.

Маьлкдаьтта институтерча вахархоша а (субботнике дакъа лоацаш хинар пи бӀаь тарга сагӀ вар) шоаш мел даьккха ахча пятилетка фонде шкъедахийта лаьрхӀад.

М. РАШИДОВ.

НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙЧЕН ФЛОРЕИ ФАУНЕИ ВАЙНАЬХА МЕТТАШКА

Историе, метта, литературе Нохч-ГӀалгӀай Ӏилма-толлама институто араяьйнад Нохч-ГӀалгӀай пачхьалкхен университетан доцента И. Ю. Алироева «Нохч-ГӀалгӀайчен флора вайнаьха метталла», «Нохч-ГӀалгӀайчен фауна вайнаьха метталла» яха доккха доаца книжкаш.

Вайнаьха меттай отраслевой лексика Ӏомаерашта боккха лоархӀам болаш ба уж. Шай книжкаш тӀа И. Ю. Алироева дикка доккха баьцовгӀайи хьайбайи терминологе дакъа гул а даь, вӀашагӀ а техад. Вай республика истории Ӏалама рузкъаши довза гӀертача лексикографашта, этнографашта, ботаникашта, зоологашта, географашта йӀаьхий Ӏилма материал я из.

Вайнаьха меттала йола баьцовгӀай, хьайбай, са доаллача хӀамай 500 цӀи гулъяй цо. Специалисташта а кхыча нахи а боккхача маьхе я цу книжкаш тӀара приложенеш — баьций, гаьнай, кӀотаргий, культурни баьцовгӀай, цӀагӀа леладеча хьайбай, оалхазарий, оалхазарий, чӀерий, текхаргий, чоаликий вайнаьха метташка а диалекташка а йоаллача цӀерий спискаш, хӀаьта иштта баьцовгӀайи хьайбайи терминологе фанетико - морфологически семантически анализ.

Хьалхарча книжка тӀа Алироева кийса доаш нохчийн гӀалгӀайн вахаре хьу боккхача лоархӀаме хилар. Озалехь дена лоамароашта дая хӀама лупи уж кхерамах лорабеш хинай хьу: моастагӀчох хьулабаьб, цӀенош, кхайи, карташ, кхыдар де материал лоаттаьй, чепахьал де вахача аьттув болийтаб.

Лоамароша еза лоархӀаш хиннай хьу, езаь къаьстта моттигаш хиннай хьунагӀа, хӀаьта беза маьха гаьнаш тела мукъалуш хиннаьбац.

— Шоашта гонахьара Ӏалам теркал дӀа дича ца боалаш хиларах вайнах баьцовгӀаш лархӀа а сий де а дезаш хиннаб, дукха легендаш я хьунах лаьца, хӀаьта хьу теделгел бун хӀалакъелгеш хӀаьз а могийташ дац дуккхача вайнаха, — язду И. Ю. Алироева.

Вайнаха хьу иштта еза лоархӀаш хилара, кхатехка маьхе йола гаьнаш тедар бахьан доалаш общественна гӀоаза устагӀа е уст боаккхаш хиларах доладукха масалаш доаладу автора. Боахам а цӀагӀа а эша хӀамаш хьун малагӀча тайпех яьй довзийт вайна шиъ книжка тӀа И. Ю. Алироева. Дуккхача хана дена вайнахи геттара дика лоархӀаш хиннай пхьег. Цунах еш хиннай гӀебагӀаш, хӀаьта цхьаьа къонача тхьоронех — Ӏадсаьннаьа тӀаьскаш, тӀехьагӀарта хана маьршача вахара эша хӀамаш — доарч, тускараш, карташ. Попах яьй цӀагӀа эша хӀамаш — оаркхош, кадаш, агаш, гӀанда гударгаш, ихо хог бола истолаш, доттош, бахьаш. Базах вайнаха яьй герза дахчей оатхалаш, чӀондаргаш, кхьйола музыкальни инструменташ, хӀаьта цун ховхача тхьоронех боккхийча наха — Ӏасаш.

ЧӀоагӀа пайда эцаш хиннаб вайнаха хьехех. Цох еш хиннай сарпалаш, гӀайбаш, корий а цӀарий а саьнагӀаш, корий рамаш, кхьш, оаркхош, кадаш, Ӏагиш, цӀий гомаш, хӀаьта цун коастах даьд мушаш, хкизгаш, иж. дӀ. МиӀингах деш хиннад хьара аларш, кхьйола дахчан оатхалаш, кхьш, бешкаш, педаш. Цун коастах баьцаш а етташ Нохч-ГӀалгӀай доазол таьнна арахьа цӀи хеза Ӏаьржа басар доаккхаш хиннад. Мушах чархий, педий, бешкай гомаш деш хиннад, къахьа эстех — чархий кӀаьргаш. ХӀаьта гомаш-м дохка а деш хиннад вайнаха. Кавказски ворда дика хьае хоаш хиларах цӀи хеза хиннаб вайнах. Ерригга дахчах еш хиннай ворда хьалха: сов попах е пхьенах еш хиннай, ворда цӀа дьена улгех лаьъ.

Кавказе хиннача тӀемо лоамароашта доккха зулам дарай совгӀа, хьуна а доккха зе дир. ТӀом чакхбаьннечул тӀехьагӀа дукха хьу тийдай пайда а боэаш, — кхаш язду И. Ю. Алироева. Лоам чу чубаьхка нохчийн гӀалгӀайн хьа, дукха хӀама эшаш баьхаб.

Деша уйла тӀайодаш я монографе «баьцаш» яха раздел. Укхаза моллагӀа ботаник хьогаргиа филолога иштта дика баьций цӀераш харахи цу баьцех вайнаха пайда эца ховш хиина хиларахи.

«Хоза хьаж йола бун дукха хьалха дена лелаьй вайнаха, — йоах И. Ю. Алироева, — Цо дӀайоаккхаш хиннай лоамарча геттара цӀагӀера во хьаж. Цар лелаьй елара, кондара, хилпарга баьцаш, сагалбуц, кхыраш. Уж хӀанз а вийсду вай ханарча царгӀатарча цӀеношка. Уж ехкаш хиннай эгай а боккхийча нахьа а гӀовгенашка, пишка кӀура хьаж ца хиетийта, зуламе са доахна хӀамаш ца хийта, наша ца байта, кхидарашта.

Алироева дика доаш хьаш душ шиъ книжка тӀа вайнаха геттара хьалха дена баьцаш кхачах етташ хиларах, дарбана баьцех, дарба деш хиннача нахах.

Историкашти лингвисташти базаме я «культурни баьцаш» яха раздел. Цу тӀа автора дуйц Нохч-ГӀалгӀайче лаьтта леладарах, наха лаьтта геттара кӀеззига хиина хиларах, хаддаша ялат ца тоъаш лоамарой баьха хиларах. Лоам чура шаьрача Ӏоарабаьлча нохчийн гӀалгӀайн лаьтта дукхагӀа хиннад, из леладара эзаь кечалаш дукхагӀа а дикагӀа а хиннай. Къилбаседа Кавказе дӀадахача бӀаьшерен 70—80 шерашка нохчийн доазол дехьа нохараш, хьажкӀаш а кхьдола ялат а дӀадув сеялкаш, сенокосилкаш, горашца а Ӏаларца а кхестаю молотилкаш, веялкаш, кегаш йоаха машенаш йолаш хилар. Бакъда уж хӀамаш цу хана Кавказа геттара кӀезига хиннай.

Автора хетачох Нохч-ГӀалгӀайчен эгара къаьнагӀа йола юртбоахама культураш хиннай мукх, рож, кӀа, хӀаьта тӀехьагӀа борц. ХӀаьта хьажкӀаш XVIII бӀаьшера чакхдоалаш мара кхаьчанв Кавказе. Алироева ювц технически культураш, харбазаш, пасташ, хаьса бешанаш, соний бешамаш.

Шиъ шоллагӀча книжка тӀа И. Ю. Алироева язду Нохч-ГӀалгӀайчен фаунах. «Хьайбаш леладелга кхьчча халкъий а санна, боккхача лоархӀаме хиннад вайнаха, — язду Алироева. Нах хӀабехкача кашашкара хорайоагӀача хьайбай тӀехкаша, кхераш тӀа дийлхача хьайбай а оалхазарий а сурташа вайга йиш зулийт вайнаха дукха а ха хьалха дена хьайбаш дийла дукха леладаьхьа ала».

Автора яхар «ГоагӀдеш» де Сержень-Юртен Буматен (вай эра хилалехь X—XII бӀаь шу хьалха) коракьча тӀехкий анализах профессора Е. И. Крупнова тӀехьара даь хоаш а, цар дуц мухана баьхача вайнаьха хьайбаш леладелга чаракьал дарал гаьна тӀех хиларах.

МуӀаш йолче хӀамангача а дош кхийча а хьайбай юкъарча цӀерашка хьайбай ханашка, кхийнекхене хиларга, даьӀ-даӀанза хиларга, лергашка, химешка, муӀашка, тайпанга, фостата, кхьйтарга хьежна дукха цӀераш йоах Алироева.

«Оалхазарий цӀераш» яха раздел лингвистий фольклористий, историкий, зоологий эша боаш боагӀаргболаш я.

«Дукха тайп-тайпара оалхазараш да Нохч-ГӀалгӀайчен территоре тӀа, — йоах автора. — Уж довзар боккха практически теоретически лоархӀам болаш курга вайнаха литературни меттай словарин состав деӀайоаллара меттел, халкъа фольклор, историтахкара а, моттигерча орнитологашта цар бола лоархӀам ца бий наче я.

Вайнаьха материальни культура шийна дика йовзаш хилар хьалхекха автора вайнаьха шурехь дулхахи кийчдаь шунаш дувцача я, хӀаьта иштта кӀохехи тхаи иж хӀамаш юкъече я. Цо дика довзийт дӀаяхача къоаьлча заманарь нохчийн гӀалгӀайн хиина баракъаш, шунаш, къахьегама кечалаш.

Доккхий доаца, баккъа чулоцам кӀоарга боле уж книжкаш йоккхаа мах болаш я.

И. ГРИЦЕНКО,
истоpе, метта, литературе Нохч-ГӀалгӀай Ӏилма-толлама институтан директора заместитель, историческе Ӏилмай доктор, профессор.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ХЬИНАРЕ КЪАХЬИЙГАР НАЬСАРХОША

Іуйрийна дакъа доьх доаллар Наьсаре. ХӀаьта а шоаш лаьрхӀача тайпара субботнике арабоьлар наьсархой.

Хьалха санна кийчбенна боашаш тиша баракъаш дийха баьккар гӀулаккера нах, тайп-тайпарча организацей, предприятей конторашкара нах.

Субботник дӀадаьлара хаьнчча комиссе цу дийнахьа ерригача районе къахьега 18.900 сагӀ аравеаргаш, аьнна ейттаьь цифра дукха тӀехъайнккар.

КПСС райкоме, райисполкоме дукха къахьийтар субботника кийчо еш. Пропагандисташ, агитатораш, лектораш оарцагӀбаьха дӀайолийтар хака субботника чулацам, цу дийнакъа нахд мел еаргбола цивентарь Ӏалашьергйола гӀулакх вӀашагӀехьдаьккхар, болх бе беза моттигаш белгалйир.

...ТРИКОТАЖНИ ФАБРИКА. 7 сахьат мара даьнадац. Эттара хьалха болх бе йоалалу швея Гереева Зина. Массеха минот яьлехьа конвейер тӀа юж до яь чилан комбинаци. Иштта сиха ю шоллагӀъар, кхоалагӀъар... Цу кулгаша тахан, планах 60 мара тега ца дезаш хиннач, 90 барзкъа тейгар.

...АРА ХЬАХОЗ «ЭЛЕКТРОИНСТРУМЕНТ» завода механика еса станокаш, 300 сагӀ эттав царга хьалхаина тахан. 10 эзар сом маьха продукци арахецад дош диннад цар. Оборудованена ремонт еш 50 сагӀ воел, дукха ба механика кхьдола балхаш деш а. Дьеса дац завода ков а, Ӏоалуш летт гуладеча тешача аьнна гувнаш. 5 эзар тоша воаш мартенашта дӀадаьхийта доаш деннад заводчанаше.

Завода ков 1000 гӀ. Удиашка къахьегаш бахараиашта кестаестта хьагӀауах автолавкаш, боах бен я еррига тахаш, автобаш. Массанаха: коа, карта, цигхьаш да лостам беш ба цуткой.

КЪАХЬЕГАМО дӀоадаьча цӀийна маля кӀеззига айлуше а куяг къахиячча санна дӀадоаккх дохк. Маьхо яхы а чӀоагӀа къоагабир, «Экажевский» совхоза хоартолаш лелачун Къахьегама Турпаьлочун довго гедкъе. Из а вала оалаб ю тахан кхай тӀиг ца валача варгвац, дела ди да. Бохавена ва Албогачиев АртагӀа. 5 гектар Ӏохоеда а иь бустам оттабаьб ю — иж, вай долча лаьтта хоартолаш дӀахаркӀ ю тахан (норман цхьа гектар дукхагӀа).

Дувна а дезаш; дика къахьийгар наьсархоша ленински субботнике. Цу дийнахьа 44.150 сома болх бир нар. 5.000 сом пятилетка фонде дӀадаьхийтар.

М. ЗАНГИЕВ.

«СПОРТЛОТО» ИТТЛАГӀЧА ТИРАЖАГӀА БЕНА КХАЖ

СССР Министрий Совета физкультурах спортех комитета Спортивно - тоьрахьа лотерея керттерча управленера хоам баьб иттлагӀча тиражагӀа беначча кхажа хьаккьсхьа.

Къилбаседа Кавказа бахача нахах аргӀанарча тиражагӀа а ийса дӀайоалаш ала цифра. Бакъда оиъ саго ийса дӀайоаляьб пхиппа цифра. Царех хӀоранн даьккхад 1032 сом. Пиъ цифра ийса хӀайоаньча 167 сагах хӀаране кхаж бениб 44 сом. Геттара дукха ба кхоккха цифра ийса дӀайоаньраш — 3639 сагӀ. Царех хӀараиена диъ-диъ сом доагӀа.

Къилбаседа Кавказе дерригг дехка «Спортлото» карточкай 108,5 эзар дар. Царех Махачкале дехкараш 30,5 эзар дар, Нальчике дехкараш — 30 эзар. Вожаш Грозне тӀехкад.

ТЕЛЕВИДЕНИ

18 апрель

8.30 — Передачай программа. 9.35 — Кердадераш. 9.45 — Бераашта. «Хьеболи фаьлг». 10.15 — «Большие перегоны» яха телевизиони художественни фильм. 11.30 — Липецке вӀашагӀкхетар. Хьалхара передача. 12.00 Эрсий романс. Передача дӀалху Доброхотова. 12.30 — Шахмати школа. Шахматистий-разрадиний класс. 13.30 — Кердадераш. 13.15 — Передачай программа. 16.30 — Атома лоаттамих хӀамадетараш. Химех йола дешара передача. 16.45 — [illegible] Передача дӀалху Андроникова. 17.30 — Документальни фильм. 17.50 — ХӀара ди керда илат кхедча дӀадахийта (гӀалгӀай меттала). 18.00 — Телевизиони кердадараш (гӀалгӀай, эрсий меттала). 18.20 — Дунен халкъашта юкъера обзорни (нохчий меттала). 18.30 — Киножурнал. 18.40 — 02. ЛадугӀаш я. 19.00 — Миллионий ленински университет. Социалистически пачхьалкхаший Дунен халкъашта юкъера [illegible] гӀулакхаш. 19.30 — [illegible] Нурадилова цӀерагӀа [illegible] спектакль (нохчий меттала). 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Нохч-ГӀалгӀай джигиташ — СССР-е [illegible] 21.50 — [illegible] фильм. 23.15 — Хоккея дуне чемпионат. Советски Союз — Швейцария. Прагера передача. Пара кердадараш. Передачай программа.

19 АПРЕЛЬ

16.40 — Передачай программа. 16.45 — Ӏилмани техникани дунен тӀа. Ӏилма - популярни обзорен. 16.50 — ПагаооргӀерех йола беседаш. 17.00 — Спортивни хроника 17.10 — «КхоалагӀа долча ялата кхача» яха документальни фильм. [illegible] ца тоьмарите я. 17.30 — Телевизиони кердадараш (нохчий, эрсий меттала). 18.10 — Хоамаш, реклама. 18.15 — Дунен халкъашта Советски Союзе юкъера [illegible] (гӀалгӀай меттала). 18.30 — Киножурнал. 18.40 — Жа дедадараш итоглаш еш ба. 19.00 — Футболах доьзара дунен халкъашта юкъера вӀашагӀкхетар. Советски Союзе сборни—Перу сборни. Киевера передача. Перерывах—«Шоана, [illegible]». 21.00 — [illegible] программа. [illegible] СССР халкъа артист Андреев. 22.45 — Город Ухти мехкадаьттахой культуран Дворецa «Елочка» [illegible] ансамбле концерт. 23.[illegible] — [illegible] Передачай программа.

РАДИО

18 апрель

6.30 — Нохч-ГӀалгӀай АССР юрта боахами министра Полушкина къамаьл. 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Хаоттам. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.30 — «Сердало» газета обзор. 8.15 — Къаьмаьл ду Гудермеса хьажкӀаш леллерхоша (нохчий меттала). 8.30 — Грозненски района боахамера репортаж. «ХьажкӀаш хургйолча кхашка» (нохчий меттала). 8.35 — Социалисташа хьехамаш ду (нохчий меттала). 8.40 — ХьажкӀаш лелерхоашта йола дӀахьара концерт (нохчий меттала). 16.00 — «ХьажкӀаш лелаю Мальсагов Османа» яха радиокорреспонденции (гӀалгӀай меттала). 16.11 — Ачхой-Мартана хьажкӀаш лелерхоаша дахь къамаьл (гӀалгӀай меттала). 16.24 — «Кхай тӀарча стане хьажкӀаш лелеразшна репортаж (гӀалгӀай меттала). 16.30 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 16.40 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 16.50 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала). 18.00 — Гектара тӀара кхоаткъа центнер фуьалхьля хьажкӀаш ялара тӀехьара республика хьажкӀаш лелерой социалистически къа шоргӀа аргааш летт (эрсий меттала). 18.11 — Черкий-Балкарой Автономни республикера Ленина цӀерагӀча колхозе председателаша, Социалистически Къахьегама Турпаьлча Торчокопа даьъаьаьна (эрсий меттала) 18.20 — Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза хьажкӀаш лелеро [illegible] (эрсий меттала).

19 АПРЕЛЬ:

6.30 — «Юртара вахар» (нохчий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Хаоттам. 7.00 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.20 — «Ленинан никъ» газета обзор. 8.35 — Концерт (нохчий меттала). 9.05 — «Советски Союз вӀашагӀйоалар КПСС ленински къаьмнийн политика кхочушъяр ду» яха беседа (эрсий меттала). 16.00 — Юрта боахама къахьегамхошта дола концерт (эрсий меттала). 16.30 — Партийни комсомольски просвещение системера дешар шу чакхдалар (эрсий меттала). 16.45 — Нохч-ГӀалгӀайчен индустри (гӀалгӀай меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала). 19.20 — «Кагирой вахар» (нохчий меттала). 20.00 — Къахьегама хьалхалаттараштa дола концерт (нохчий меттала).

ХАОТТАМ

Тахан кӀезиг-дукха моркхаш а йолаш, догӀа а ца делаш, гӀахьача боарамагӀа мух а хьекхаш ха хила мег.

Температура республике гӀоала 21—26 градуси, Грозне 22—26 градуси хургья.

Кхоанел ломмен кхы хуьца ца луш хаоттам хургба.

Метеостанци.

ДУНЕ ЦХЬАН КӀИРАГӀА

ДӀАХО А «МАШАРЕ ТӀАТӀАӀАР»

Парте XXIV съезда трибуне тӀера КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева хьахлайхаь машара советски программа хӀиназарча дунен халкъашта юкъерча отношеней лоархӀаме фактор а хиина дӀаяттай. Цу тӀа соц хӀанз дунен тӀарча тайп-тайпарча политически нахах - болча вийкалий уйла. СССР-ан Ирански Республикан юкъе доттагӀалахи цхьана гӀулакхаш леладарахи даьча договора лоархӀама мах бен, Франс Пресса агентстве белгалдоаккх «цу договора кулгаш яздар шу хьалха парте XXIV съезд хиначул тӀехьагӀа Советски Союзо тӀагӀертта дӀахьоча дипломатически новкъе тешавеш харагӀдаьнка кхы пхьахкха масал хилар».

Советски партийно - правительствени делегаце Ираке яьча визита итоглаща дунен прогрессивни общественноста гу эттара хьалха дунен социализмах къамашмукъадахара болмеш низаш кхы а чӀоагӀагӀа кхоталуш хилар. «Договор дар иракски халкъа вахаре меттел деррагача Ӏарбий мехкий халкъий вахаре а боккхача исторически лоархӀаме событи из, — яхаш язду «Аль-Джумхурия» яхача багдадски газето. Советско - иракски договоро белгалдоаккх «Патриот» яхача индийски газето, чӀоагӀа дакъа лоацаргда гаргарча Малхбоале машар чӀоагӀбара юкъе, боккхо ца шоай лоӀаме хилар; мораден шоай суверенитета тӀабоагӀа кхерам юхатохеш цу районерча мехкашка йиш а хулийтаргья».

Советско - иракски договор, къамаш шоай лоӀаме хилар царадерзадеча пачхьалкхенашцара СССР кхьдоха договораш а санна, шиина а оагӀош хьашташа на кхара да. ЧӀоагӀа символически хилар Советски Союзо новкъостай а деш Ираке къаман мехкдаьтта бойхама кӀайле йиллар деадеча хана договора кулгаш язъяр. ХӀаьта мехкдаьтта Ирака керттера рузкъа ма дий. ХӀинзалца доахаш бӀаьхий хилара рузкъа дукхдуьла хьаст болаши хиннад из эттара хьалха дунен халкъашта юкъерча «Ирак петролеум компани» яхача мехкдаьтта монополенка а долаш.

Хоьш ма дарра; Иовкаца цхьаькха - а гӀулакх дац цу компание. Цун акцеех 95 процент яраш йовзаш йолча доазол дехьарча, англияски «Бритиш петролеум», англо-голландски «Ройял датч шелл» французски «Компани франсез де петроль», американски корпораци «Нир ист девелопмент» кхараш санна йолча, монополий бе йоах. Ӏарбий пачхьалкхенашка прогрессивни режимаш чӀоагӀъаро дӀайоаккх цу мехкашкара кхыча мехкий монополеша довл деши ина бени хинна эша, вӀаш халкъаш вокхарех летадеш хинна зама цӀий Ӏоухийта, политически довлаш хинна зама.

БОКЪОНЦА ГЕРЗ ДӀАДАККХАРА ЮКЪЕ ЛОАЦА ДАКЪА

Машара советски программа кхочашъеча новкъа баьккха лоархӀаме тӀа хилар бактериологически герз хьаде оттадар, хьадар, Ӏоадар ца магийтарахи Ӏоадаьр дӀададаккхарахи йолча конвенцена 10 апреле торжественни кулгаш яздарах. Ази, Африка, Европа, Латински Америка дукхача пачхьалкхенашта цхьана социалистически мехкаша тӀагӀертта а хьинаре я гӀулакхаш леладарах хьахинна хӀама да из. дунен общественносто цхьа барт а болаш беча маьхагӀа, цхьан хана Москве, Вашингтоне, Лондоне кулгаш яздаь конвенца бокъонца герз дӀададаккхара юкъе лоаца дакъа да.

Цу соглашене, аьлар ГДР-ан кхьмехкацара гӀулакхий министра О. Винцера, алайиш къаьстта, кхерамеча герза кӀалхар доах. Цунца бувзабенна болча кхерама масштабаш бокъонца ювц американски журналиста С. Херша шийи книжка тӀа биологически герзах йоаллеча факташа. Масала, бруцелез хьоалдеча культура 30 грамм кхоэаш ба шиъ миллиард совгӀа волча сага лазар хьоаде. Бактериальни возбудитель тӀайолча дидан самолето 100 эзар квадратни километрага кхоачача территоре тӀа, вешта аьлча, цхьана дынийлича Голланде, Бельге, Люксембурга долчул дукхагӀча лаьтта лазар хьоалдергда.

Бактериологически герзах йола конвенци — из геттара сий долаши пайдаен дола дунен халкъашта юкъера документ да. Из дукхьала политически моральни характера нормаш чулаьца Ӏеп, цу цунна кулгаш яздаьча пачхьалкхенашта Ӏоаль ерригга бактериологически агенташ токсинаша баргагӀа оттаьча хана физически дӀаяхара е уж машара гӀулакхашна дӀаяхийтара дехкар тӀа а дожаду. Цунца пхьана конвенцена юкъе дакъалоацараш дехкарийла ба шоай законодательства довзоаша бактериологически герза ца могийташ доле гӀулакхаш де я.

Дунен кепайоазово цхьа барт а болаш лерхӀача, хӀанза хьча конвенце герз дӀадаккхарах йолча переговорашта юкъе дакъа лоацарашка йиш хулийтаргья тӀом бара эша химически средстваш дӀаяхара хьакъехьара соглашени оттаяра дукхагӀа терхам тӀабахийта. Социалистически мехкий цӀерагӀа Советски Союзо герз дӀадаккхара хьакъехьарча Женевски комитето юкъаргӀолаш юкъейихьай йоагӀаш йолча конвенце проект. 1925 шерe а оттадьча, химически герз тӀема юкъе тьолга ца магийтарах долча Женевски протоколо дӀадолаьнь беркате гӀулакх дӀахо хьу цу лоархӀамеча документо.

Цхьабакъда хӀанзалца цу протокола ратификаци яьц ВӀашагӀкхийттача Штаташа. Цхьан хана биологически химически герз декхийта гӀерташ социалистически мехкаша дуккхаза аьча гӀулакхашта чӀоагӀа дуьхьал лаьттай малхбузен пачхьалкхенаш. Цу гӀулакхашта дуьхьаларчарех кӀезгта лоархӀам бола хӀама дац Индокитае американски военщинас хӀанзалца бӀаргех хий ухийта гаьнаш дефолианташ юкъехьахьаш хилар а.

Бактериологически герзах йолча конвенце, кулгаш яздаро, белгалдоаккх «Руде право» яхача чехословакски газето, гӀо дергда герз дӀадаккхара а кхьйола проблемаш къоастадара а. «Цхьан фронтагӀа гӀулакхаш леладича социалистически мехкаш керте латтача машар безача низашта дукха хӀама кулургхилар массинега дӀа а хьекхаш».

ГЕНОЦИД БОЛХ БЕШ Я

Индокитае тӀехьара хиначa событешa деррагача дунента цӀаькха а дӀахьекхаб Вашингтоно еча «машар безара» заявленеш бокъонца бола мах малагӀа ба. Тоннаш шаькъеш тинографски басаре дӀадахийтад сий доаца «вьетнамизаци» Индокитае «машар оттабара» средство хиларах тхора дӀаьоаха гӀерташ. ХӀанз, ДРВ лаьтта тӀа лелха американски бомбаш цхьанна а дийнахь ца соцача хана, кхиметтел столични «Вашингтон пост» а ца дийцача даланзар «вьетнамизаце» авторана кхаь шера Индокитае кхо миллион тонн, вешта аьлча «садамий историе чуьх хӀанзалца цхинне а ца чу йийттача тайпара дукха» бомбаш чуйийта хилар — из дерригга а дора «тӀом лаьгӀбара» байракха кӀал.

Вьетнама маьршача юртацаш городаштех тӀаьйхьтай «790 самолетах латта йоккха армада». Из хоам арабаькхача «Дейли телеграф» яхача английски газето белгалдоаккх цара юкъе хӀаране ткъаь итт тонн хиллал бомбаш кьош йола 130 «В-52» яха езайоккха бомбардировщик хилар. ТӀема объекташта етт бомбаш, яхаш американски командованс дуьце, боккъалдар аьча уж етт кхашка. Американски фошарча пираташа тӀом бу маьрша городашкн юрташ йохае, бахй гражданскн нах хӀалак бе гӀерташ, «Вьетнамизаце» политика практикe ше ма ярра йола болх бу геноцид хиннай.

Терроред дуькъа нах хӀалак барен ньакьаца американски империалисташ гӀерт шиъ Дьаье кортмукъа хилийтара тӀехьа ше кхо ца деш тӀом беш дола Вьетнама турпала халкъ гораоттаде. Шиъ бахьан доацаш дешар ДРВ-е бомбаш юхетта йолеялехь Вьетнама хьакъехьарча Парижски совещание балха юкъе США делегаце дакъа лаца ца тигар. Шиъ бахьан доацаш дац Париже кӀенхаштта переговораш е ца кийча хилар ДРВ-ас хьахьоккхалца «ВӀашагӀкхийттача Штаташа бомбаш еттаргья» яхаш США оборона министра Лэйрда кхерам тӀатувсаш хилар а. Лэйрда яхачох аьча из да: Вашингтона ма хетта ахкага.

Американски правительство дуккхаза а гӀийртай Индокитая проблемаш тӀема наькъаца къестае, цхьабакъда, хаддаза иж а хулаш, аьшай из. Кортамугъал фуй хайнача халкъа лоӀам бохабе могаргдолаш низ бац. Шаьккха а цунах тешаргдолча отта деза Вашингтона Ӏаьдолах хӀанз тучетьа котдаьнача пентагонски церий. Цунах дика тешавеш дуй американски тӀаьрахойн царна тӀехьабарнйа агрессена дуьхьаларча вьетнамски патриоташ доахача доккхийча толамаша. «Къилбаседа Вьетнама дуьхьал шерра феца беча тӀема чӀоагӀдергдаш лаьтта итта кхераме хьал, яхаш мукӀарло ду «Нью-Йорк таймса». — Иштта американски низ тӀабахийтаро Ханой кхы а чӀоагӀагӀа хьаллоацачен къахетачен оттадерда дунен тӀара хьалкъаш.

Вьетнамски конфликт къоастара цаӀ мара боаца реальни никъ ба переговорий истола тӀа Къилбаседа Вьетнама Временни революционни правительства ворӀ пункта харда тӀа къоастар.

ДИКТАТА ПОЛИТИКА ХАРЦХУЛ

Вашингтоне а американски пачхьалкхений Организаце Генеральни ассамблея аргӀанара сесси. КӀеззига хьалха ОАГ континентера къамаш мукъадахара болам тоӀабара эша американски империализма аьнкар деш дола герз дар. ХӀанз хьал хувцалуш да. Кубински революци Чиле Ӏаьдала керте Халкъа цхьоагӀон правительство оттареи влияниегӀа Латински Америка цхьайола пачхьалкхенаш шоай лоӀаме дегӀадарен доалача хӀамаш тӀехь латтача американски монополей Ӏаьдала довзув оттадареи новкъа юал тӀа-тӀа дуккагӀа. Духхьал цу дуьхьа США-кен Латински Америка мехкаштех юкъе иркъенача вӀашдухьлений хьале дӀайода ОАГ Генеральни ассамблея хӀанзара сесси.

ОАГ Генеральни секретара Гало Пласа ассамблеи балха хьалхарча дийнахье а Латински Америка пачхьалкхенаш экономически карахерзаярах цар чурча гӀулакхашта юкъе лелхарев тӀаерзаьнча Вашингтона политикана чӀоагӀа критика еш къамаьл дир. Цо белгалдаьккхар дӀадахача шера август бетта «Доллар кӀалхардаккхара» тӀайийча чрезвычайни гӀулакхашка гӀолла кхьча мехкий, царца Латински Америка мехкаш а долаш, чотах шийна тӀаьттача кризиса кӀалхарьяла ВӀашагӀкхийтта Штаташ гӀерташ хилар. Ассамблеина юкъе дакъа лоаш хинарашa США-с халдаяза шиъ товарий маьхаш лакхлеша Латински Америка мехкий товарий маьхаш лохдеши долча дискриминационни гӀулакхашта чӀоагӀагӀа раьза боалаш дийцар. ЛаьрхӀача тучадаьнпад дегӀадоагӀача мехкий — эттара хьалхарча аргӀанна латино-американскичарна иштта «мехкашта доазув ца оттар бахьан долаш хӀара шера кхо миллиард доллара кхоачаш зе деш хилар.

Сессе къамаьл деш, США пачхьалкхен секретара Роджерса дӀахайтар диктатен дунен цу районa мехкаш экономически кара дерзадарен политиха йита ВӀашагӀкхийтта Штаташ дага ца дилар. - Американски монополаша хьаман экономикана беча низа вӀалхардовла гӀертача мехкашта санкцеша кхерам а тийсар цо. Революционни Кубина чӀоагӀа тӀатеӀаш дийцар — Роджерса сессена юкъе дакъа лоацарашка, цу мехка хьакъехьа агрессивни никъ лацийта а гӀийртар.

Вашингтона лоӀам Латински Америка мехкашта начбола гӀийртача американски пачхьалкхен секретара дуьхьал хьлар цхьайола делегацеш.

Г. ШИШКИН. (ТАСС).

ШКОЛАЙ, ПИОНЕРСКИ ОРГАНИЗАЦИЙ, БАХАЧА НАЬХА ТЕРКАМГА!

Массе меттеь боарам боашаш райзаготконторашка гӀолла потребительски коопераце ийъ молхаш ю эрий тӀаювла баьцаш.

Молхаш еча баьцаш ехьа йолаш эзача 1 килограммах ях лу:

Дыь-Зарга лордах	— 1 сом.
Ландыш яха буц	— 1 сом 50 кепиг.
Хьандаргаш	— 1 сом.
Барбариса лордаш	— 80 кепиг.
Воча бӀера гӀа	— 60 кепиг.
Шиъ болаш а тӀехьа девясил яха оала	— 60 кепиг.
Зверобой яха буц	— 80 кепиг.
ХьажкӀа хьоеса	— 2 сом.
Ландыша лорд	— 60 кепиг.
Ландышa зизаш	— 6 сом.
Марена оала	— 2 сом 80 кепиг.

Роспотребсоюз.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революцe проспект 7/84.

РЕДАКЦИ АДРЕС: г. Грозный-61, 364051, Ленина улица, 11 (3-гӀа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-[illegible]; редактора заместителе — 3-[illegible]-11; жоьпаллена секретара — 3-[illegible]; партийни вахара, культуран, промышленносте отделий — 3-[illegible]; юрта боахама отдела — 3-[illegible]; кехатий отдела а бухгалтера а — 3-[illegible]-71.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 11, (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-[illegible]; зам. редактора—3-[illegible]-11; ответственного секретаря—3-34-[illegible]; отделов партийной жизни культуры и промышленности — 3-42-[illegible]; отдела сельского хозяйства — 3-42-29; отдела писем и бухгалтерии—3-46-71.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05080. Заказ № 2920.